

نقد قوه شناخت

(جلد اول)

علی عابدی شاهرودی

به کوشش: محمدعلی اردستانی

شناسنامه پژوهشی

■ عنوان تحقیق: نقد قوه شناخت

■ پژوهشگر: حکمت و دین پژوهی

■ گروه علمی: فلسفه

■ محقق: علی عابدی شاهرودی

■ به کوشش: محمدعلی اردستانی

■ موضوع اصلی: نقد قوه شناخت

پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
انشارات

نقد قرۃ شناخت

(جلد اول)

علی عابدی شاهرودی

به کوشش محمد علی اردستانی

ناشر: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۳۰۰

قیمت: ۴۹۰۰۰ تومان

طراح جلد: سیدایمان نوری نجفی

چاپ و صحافی: هنگام

عنوان و نام پدیدآور: نقد قرۃ شناخت/ علی عابدی شاهرودی؛ به کوشش: محمد علی اردستانی.

مشخصات نشر: تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۶۴۸ص.

شابک: ۴ - ۳۲۰ - ۱۰۸ - ۶۰۰ - ۹۷۸

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه ص ۶۲۹-۶۳۱ یادداشت: نمایه.

موضوع: شناخت (فلسفه).

موضوع: شناخت (فلسفه اسلامی).

موضوع: عقل‌گرایی.

شناسه افزوده: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.

شناسه افزوده: اردستانی، محمدعلی؛ ۱۳۴۹.

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۴ع ۱۵/ف ۱۶۸ BD

رده‌بندی دیویی: ۱۲۱

شماره کتابشناسی ملی: ۴۰۳۲۷۸۱

تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی، پلاک ۵۶

تلفن: ۸۸۵۰۳۳۴۱ - ۸۸۵۰۵۴۰۲

www.poiict.ir

همه حقوق محفوظ است

آنک شکوه عقل را می‌چشیم، و شگفتی، ما را از خود بی‌خود می‌کند، و از سر
حیرت می‌پرسیم: ای عقل، از کدامین تباری که هیچ نشانی از هیچ تباری
نداری؟ چیستی؟ و کیستی؟ که در یک موقعیت، بی‌هیچ میانجی، بی‌هیچ ایرنگ
و بی‌هیچ نیرنگ همه مرزها و حصارها را برمی‌داری و در هم می‌شکنی، و
همه شرط و بند را می‌گسلی، و قانونی مطلق و جاوید را درمی‌یابی و
تقریر و تصدیق می‌کنی، بر پایه آن، فرمانی بی‌شرط و بی‌حد برای کائنات
دارای خرد و اراده صادر می‌کنی، و بدین شیوه شگفتی‌انگیز، قانون اخلاق را
که قانون خداست، در پنهان آشکار می‌سازی، گو اینکه از آن سربیزی شود و
حتی شماری از افراد بشر، براساس افکار و یا تحقیرش نظریه پردازند، اما تو
ای نیک و ای نیکوکردار، هیچ‌گاه از فرمان نیکی پس نمی‌روی، و هرچند،
همه قوه‌های ادراکی و غریزی برضد تو دربار، هرگز نمی‌پذیری که قانون
اخلاق، برای هیچ سود یا صلاح‌دید، مشروط را محارذ کند.

فهرست

۲۷		پیشگفتار
۳۱		سخن نخست
۳۹		مقدمه
۵۱		مدخل
۵۲		گفتار اول: معنای نقد یا سبب
۵۴		گفتار دوم: روش و انضباط نقد
۶۲		گفتار سوم: تشریح دستگاه پایه برای نقد عقل
۶۷		گفتار چهارم: استقلال نقد شناخت از تئوری
۶۸		گفتار پنجم: اشاره به نقد بر نقد کانت درباره عقل
۸۵		فصل اول: مختصات و احکام شناخت‌شناسی
۸۵		پیشگفتار
۸۵		گفتار اول: پیشینه شناخت‌شناسی
۸۷		گفتار دوم: شناخت «شناخت»، بنیاد هر فلسفه و هر علم
۸۸		گفتار سوم: رابطه شناخت‌شناسی با منطق و دانش عقلی محض
۹۱		گفتار چهارم: جنبه‌های رابطه شناخت‌شناسی با دانش‌ها
۹۱		۱. جنبه منطقی محض
۹۲		۲. جنبه فلسفی محض
۹۲		۳. جنبه نفس‌شناختی
۹۲		۴. جنبه ارتباطی با تجربه و استقرار

- گفتار پنجم: عناصر شناخت‌شناسی ۹۴
۱. عناصر کلیت علم‌النفس و مابعدطبیعت علم‌النفس ۹۴
۲. عناصر مبنایی حاصل شده از تحلیل و افراز دستگاه ادراکی و عملی ۹۵
۳. عناصر پسین ۹۵
۴. عناصر منطق عام سنجش و اکتشاف ۹۶
۵. عناصر فلسفه عام ۹۶
۶. عناصر تجربی غیرروان‌شناختی ۹۷
۷. عناصر عملی شناخت ۹۷
- گفتار ششم: عناصر طبیعی شناخت‌شناسی ۹۸
- گفتار هفتم: رشته‌های شناخت‌شناسی ۱۰۰
۱. شناخت‌شناسی ماهوی و وجودی ۱۰۰
- ۱-۱. پژوهش در طبیعت ماهوی شناخت (چیستی شناخت) ۱۰۰
- ۱-۲. پژوهش در طبیعت و نه‌دی شناخت (هستی شناخت) ۱۰۱
۲. شناخت‌شناسی دانش‌ها (شناخت‌شناسی سنج دانش) ۱۰۱
- فصل دوم: ماهیت شناخت** ۱۰۳
- پیشگفتار ۱۰۳
- گفتار اول: دو ویژگی از ویژگی‌های اصلی تعاریف ۱۰۳
۱. ضروری بودن خاصیت اکتشاف ۱۰۳
۲. تعلق به یکی از نظام‌های دانش ۱۰۵
- گفتار دوم: تفاوت تعریف با تعیین معنی ۱۰۶
- گفتار سوم: راه‌های استقرار شناسه در دستگاه شناسایی ۱۰۸
۱. راه تحلیل و افراز ۱۰۸
۲. راه ترکیب و اکتشاف ۱۰۹
- گفتار چهارم: ماهیت و مختصات دستگاه شناخت به طور فراگیر ۱۱۰
- گفتار پنجم: تطابق دوسویه بین شناخت و واقع ۱۱۳
- گفتار ششم: خاصیت طبیعت ادراک چنان دستگاه ۱۱۶

۱۱۹.....	فصل سوم: انقسامات شناخت
۱۱۹.....	پیشگفتار
۱۲۲.....	گفتار اول: تقسیم اول علم
۱۲۵.....	گفتار دوم: تقسیم دوم علم
۱۲۵.....	۱. علم حصولی
۱۲۵.....	۱-۱. معانی علم حصولی
۱۲۶.....	۱-۲. شناسه علم حصولی
۱۲۷.....	۱-۳. اقسام علم حصولی
۱۲۷.....	۱-۱. علم حصولی امکانی
۱۲۸.....	۱-۲. علم حصولی (انکشافی) وجوبی
۱۲۸.....	۱-۲-۱. دیدگاه فلسفه اسلامی عام
۱۳۰.....	۱-۲-۲. دیدگاه دین عقل و منطق اکتشاف
۱۳۲.....	۱-۳-۲-۳. دیدگاه عدل در علم حصولی
۱۳۳.....	۱-۳-۲-۴. تفاوت علم حصولی امکانی با وجوبی
۱۳۴.....	۱-۳-۲-۵. تمایز علم واجب از ممکن بر طبق عقل و دین
۱۳۵.....	۱-۳-۲-۶. مجموعه‌های نصوص دینی درباره علم خدا
۱۳۸.....	۱-۴. انواع علم حصولی
۱۳۸.....	۱-۴-۱. علم حصولی پیش از وجودی و پیش از ماهی غایتناهی
۱۴۰.....	۱-۴-۲. علم سرمدی غیرماهوی
۱۴۱.....	۱-۴-۳. علم حصولی برآمده از علم حضوری
۱۴۱.....	۱-۴-۴. علم مفهومی پیشین بشری
۱۴۲.....	۱-۴-۵. علم تصدیقی به پیشین‌های همگانی
۱۴۵.....	۱-۴-۶. علم حصولی ترکیبی مفهومی
۱۴۵.....	۱-۴-۷. علم حصولی گزاره‌ای
۱۴۶.....	۲. علم حضوری
۱۴۶.....	۲-۱. انواع علم حضوری
۱۴۷.....	۲-۱-۱. علم حضوری ماهیت‌شناختی

- ۲-۱-۲. علم حضوری وجودشناختی ۱۴۷
- ۲-۲. اقسام علم حضوری ۱۴۷
- ۲-۲-۱. علم حضوری امکانی ۱۴۸
- ۲-۲-۱-۱. فرازهای علم حضوری نفس ناطقه ۱۴۸
- ۲-۲-۱-۲. عناصر علم نفس به هستی واجب ۱۵۱
- ۲-۲-۱-۳. مراتب درک حضوری محاطی ۱۵۱
- ۲-۲-۱-۴. درک حضوری «نیستی تقریری» ۱۵۲
- ۲-۲-۲. علم حضوری وجوبی ۱۵۶
- ۲-۲-۲-۱. علم احاطی ذاتی نامتناهی ۱۵۸
- ۲-۲-۲-۲. علم احاطی قیومی ۱۵۹
۳. علم گره‌ها (استی و هستی) ۱۶۱
۴. علم احاطی گزارشی ۱۶۲
۵. علم عقل عملی در فعل اخلاقی ۱۶۲
۶. علم معیار (= علم محض) ۱۶۲
- ۶-۱. گذار از سنجش نظامواره سر ۱۶۲
- ۶-۲. اکتشاف علم معیار (= علم محض) ۱۶۵
- ۶-۲-۱. امکان اکتشاف احکام علم معیار (= علم محض) ۱۶۵
- ۶-۲-۲. ملازمه عقل و دین (= عقل ملازم دین) ۱۶۶
- ۶-۲-۳. امکان مدرکیت استنباط عقلی ۱۶۸
- ۶-۲-۴. تمایز اجتهاد در اصول از اجتهاد در فروع ۱۶۹
- ۶-۲-۵. انواع اجتهاد و مدرکیت آن در استنباط شرع ۱۷۳
- ۶-۳. جایگاه علم معیار (= علم محض) ۱۷۳
- ۶-۴. شرح علم معیار (= علم محض) ۱۷۴
- ۶-۵. پرسمان علم معیار (= علم محض) ۱۷۴
- ۶-۵-۱. چیستی علم معیار (= علم محض) ۱۷۴
- ۶-۵-۲. چرایی علم معیار (= علم محض) ۱۷۷
- ۶-۵-۳. ضرورت علم معیار (= علم محض) در هستی امکانی ۱۷۸

۶۵۳-۱	استدلال بر ضرورت غیری فاعلی علم معیار (= علم محض)..... ۱۷۸
۶۵۳-۲	استدلال بر ضرورت غیری غایی علم معیار (= علم محض)..... ۱۷۸
۶۵۳-۳	ضرورت علم معیار (= علم محض) بر بایه قانون اخلاق..... ۱۷۹
۶۵۴	سپهر علم معیار (= علم محض) در هستی امکانی..... ۱۷۹
۶۵۵	تبیین شان وجودی علم معیار (= علم محض)..... ۱۸۰
۷	علم جمعی..... ۱۸۱
۸	علم احاطی..... ۱۸۱
۹	علم اُحدیة الجمعی..... ۱۸۳
۱	علم اس‌الأمری چونان ملاک صدق معلومات..... ۱۸۳
۱۰-۱	تبیین علم نفس‌الأمری خداوند..... ۱۹۰
۱۰-۲	تبیین علم خدا از نامتناهی..... ۱۹۲
۱۰-۲-۱	اساره بر قضای نامتناهی..... ۱۹۲
۱۰-۲-۲	نامتناهی بر علم واحد به طور تصاعد توانی بالفعل..... ۱۹۸
۱۰-۲-۳	جهان راهه در سراسر علم فوق نامتناهی خدا..... ۱۹۹
۲۰۳	فصل چهارم: عناصر شناخت ۲۰۳
۲۰۳	پیشگفتار..... ۲۰۳
۲۰۴	گفتار اول: ترتب احکام شناخت بر شناخت‌شناسی..... ۲۰۴
۲۰۶	گفتار دوم: تحلیل عناصر شناخت..... ۲۰۶
۱	عناصر صوری شناخت (نهادهای دسیلین شناخت)..... ۲۰۶
۱-۱	تقسیم عناصر صوری به تصویری و تصدیقی..... ۲۰۷
۱-۱-۱	عناصر صوری تصویری..... ۲۰۷
۱-۱-۲	عناصر صوری تصدیقی..... ۲۰۷
۱-۱-۲-۱	صور قضایای حملیه، شرطیه و انفصالیه..... ۲۰۷
۱-۱-۲-۲	عناصر استدلال..... ۲۰۹
۱-۲	خصلت‌های عینی و ثابت صورت‌های منطقی..... ۲۱۰
۱-۲-۱	عینیت صور منطقی..... ۲۱۰
۱-۲-۲	ثبات صور منطقی..... ۲۱۱

- ۲۱۲..... ۱-۲-۳. وساطت منطق در کشف علمی
- ۲۱۳..... ۲. عناصر محتوایی شناخت
- ۲۱۴..... ۲-۱. عناصر محتوایی تصویری
- ۲۱۴..... ۲-۱-۱. مفاهیم ماهوی
- ۲۱۵..... ۲-۱-۲. خصلت‌های مفاهیم ماهوی
- ۲۱۵..... ۲-۱-۲-۱. پیدایش ماهیت به واسطه تعقل و علم حضوری و
- دستگاه نگرش..... ۲۱۵
- ۲۱۵..... ۲-۱-۲-۲. فعالیت کاشفانه خرد برای دریافت ماهیت
- ۲۱۵..... ۲-۱-۲-۳. تابعیت ثبات و تحول ماهیت از عقل و فاهمه و نگرش
- و رعیت و قانون‌های عقل عملی..... ۲۱۵
- ۲۱۶..... ۲-۱-۲-۴. ات و عینیت و نفس‌الامریت صور مقولات عقل
- تشکیل عناصر آغازین شناخت مفهومی و ماهوی توسط..... ۲۱۶
- مقولات فاهمه..... ۲۱۷
- ۲۱۸..... ۲-۱-۳. مفاهیم غیر احادی
- ۲۱۹..... ۲-۱-۴. خصلت‌های مفاهیم ماهوی
- ۲۱۹..... ۲-۱-۴-۱. تقدم منطقی بر همه مشاهدات
- ۲۲۰..... ۲-۱-۴-۲. تقدم منطقی بر مفاهیم ماهوی
- ۲۲۰..... ۲-۱-۴-۳. شناختاری بودن
- ۲۲۲..... ۲-۲. عناصر محتوایی تصدیقی
- ۲۲۲..... ۲-۲-۱. ضروریات
- ۲۲۲..... ۲-۲-۲. غیر ضروریات
- ۲۲۴..... ۲-۳. عناصر قوه حکمیه
- ۲۲۴..... ۲-۳-۱. حکم کنش گر (= فعال)
- ۲۲۵..... ۲-۳-۲. حکم اکتشافی محض
- ۲۲۶..... گفتار سوم: ثبات و تحول شناخت
- ۲۲۷..... ۱. بخش ثابت و متغیر شناخت
- ۲۲۸..... ۲. نظامواره دانش اکتسابی

۳.	ثبات و تحول در دانش تصویری و تصدیقی.....	۲۳۰
۳-۱.	تصورات.....	۲۳۰
۳-۱-۱.	مفاهیم ماهوی.....	۲۳۰
۳-۱-۲.	مفاهیم غیرماهوی.....	۲۳۱
۳-۲.	تصدیقات.....	۲۳۲
۳-۲-۱.	ضروریات.....	۲۳۲
۳-۲-۲.	غیرضروریات.....	۲۳۲
فصل پنجم.	منطق سنجش و اکتشاف.....	۲۳۵
پیش‌گفتار.....	پیش‌گفتار.....	۲۳۵
گفتار اول:	عناصرهای عرصه منطق اکتشاف.....	۲۳۷
۱.	عناصرهای مورد و انضباطی چنان عناصرهای اکتشافی آلی.....	۲۳۷
۲.	عناصرهای ضرورت مطلق محض.....	۲۳۸
۳.	عناصرهای ضرورت ترکیبی.....	۲۳۸
۴.	عناصرهای ضرورت غیرمتافیزیکی منطقی.....	۲۳۹
۵.	عناصرهای تحقیق نسبت میانی.....	۲۳۹
۶.	عناصرهای روادید (= تجویز).....	۲۴۰
گفتار دوم:	تحلیل و سنجش چند عنصر روادید (= تجویز).....	۲۴۱
۱.	امکان منطقی (= امکان پیشین محض).....	۲۴۱
۲.	امکان عقدالوضعی.....	۲۴۲
۳.	امکان خاص (= امکان سلبی = امکان ماهوی).....	۲۴۲
۳-۱.	نقد اختصاص امکان خاص (= امکان ماهوی) به ماهیات.....	۲۴۲
۳-۲.	اثبات امکان خاص (امکان = ماهوی) برای وجودات امکانی.....	۲۴۳
۳-۳.	نقد نظریه اختصاص امکان خاص (= امکان ماهوی) به ماهیات.....	۲۴۶
۴.	امکان فقری.....	۲۴۷
۴-۱.	امکان خاص، شرط لازم امکان فقری.....	۲۴۸
۴-۲.	تبیین امکان فقری وجود ممکن.....	۲۴۸
۴-۳.	تعمیم امکان فقری به ماهیت.....	۲۵۰

- ۴-۴. برهان بر امکان فقری ماهیت..... ۲۵۰
- گفتار سوم: شناخت «ماهیت»..... ۲۵۳
۱. شناخت حضوری «ماهیت»..... ۲۵۳
۲. نقد انحصار ادراک حضوری در ادراک وجودی..... ۲۵۴
۳. علم حضوری به ماهیت از حیث ماهیت..... ۲۵۴
۴. تفکیک مفهوم از ماهیت در راستای تبیین شناخت ماهیت..... ۲۵۴
۵. تحلیل و افراز علم حصولی و حضوری و اتصالی در راستای تبیین شناخت ماهیت..... ۲۵۶
- گفتار چهارم: معانی تبلی و اشراق..... ۲۵۹
- گفتار پنجم: تشعشع با اشراق ممکن عالی بر ممکن دانی..... ۲۶۱
۱. تشعشع از حیث موضوع عقدالوضع ذاتی ممکنات..... ۲۶۱
۲. تشعشع از حیث محمول عقدالوضع ممکنات..... ۲۶۲
- ۲-۱. تابش محمولی..... ۲۶۲
- ۲-۲. تابش کار برای ایجاب دار..... ۲۶۳
- ۲-۳. تابش زینه‌ای امکانی در درجه مراتب وجودی شیء ممکن..... ۲۶۶
- گفتار ششم: شناخت «هستی» و «نیستی»..... ۲۶۸
۱. واقع داشتن مفاهیم ایجابی و سلبی..... ۲۶۹
۲. درک حضوری «نیستی» در واجب و ممکن..... ۲۷۰
- ۲-۱. درک حضوری «نیستی» از حیث علم وجوبی..... ۲۷۱
- ۲-۲. نقد درک حضوری «نیستی» در ممکن الوجود..... ۲۷۱
۳. راه‌های رسیدن به ادراک «نیستی»..... ۲۷۶
- ۳-۱. راه جایگزین ساختن اضطرابی ادراک عدم به جای عدم ادراک..... ۲۷۶
- ۳-۲. راه شهود نیافتن (= شهود عدم وجدان)..... ۲۷۷
- ۳-۳. راه درک عدم به تبع درک موجود امکانی..... ۲۷۸
- ۳-۴. راه این نوشتار درباره ادراک عدم..... ۲۷۹
۴. آگاهی عقل بر «هستی» و «نیستی»..... ۲۸۰
- ۴-۱. تبیین تصور و تصدیق و حکم..... ۲۸۲

۴-۱-۱.....	سنجش تصور و تصدیق از دیدگاه صدرالمآلهین.....	۲۸۲
۴-۱-۲.....	تصور و تصدیق از دیدگاه ابن نوشتار.....	۲۸۵
۴-۱-۳.....	نهادهای عقلی تصدیق و گزاره.....	۲۸۸
۴-۱-۴.....	نهادهای گزاره به طور فراگیر.....	۲۹۰
۴-۱-۵.....	سنجش تصدیق و گزاره.....	۲۹۱
۴-۱-۵-۱.....	بخش‌های سنجش داوری به عنوان جامع بین تصدیق و گزاره.....	۲۹۲
۴-۱-۵-۲.....	سنجش داوری به عنوان جامع بین تصدیق و گزاره.....	۲۹۴
۴-۲.....	تصور و تصدیق «هستی» و «نیستی».....	۲۹۵
۴-۳.....	این الای آگاهی عقل بر «هستی» و «نیستی».....	۲۹۸
۵.....	پایه‌های سنجش شناخت «هستی» و «نیستی» از دیدگاه ابن نوشتار.....	۳۰۲
۶.....	نتایج تقریر شناخت «هستی» و «نیستی» از دیدگاه ابن نوشتار.....	۳۰۳
۳۰۶.....	گفتار هفتم: مقوله‌ها و اصل‌های پیش‌پیش عقل.....	۳۰۶
۳۱۸.....	گفتار هشتم: گزارش منطق شناخت.....	۳۱۸
۳۱۹.....	۱. مراحل شرح منطق شناخت.....	۳۱۹
۳۲۱.....	۲. ویژگی‌های منطق شناخت.....	۳۲۱
۳۲۵.....	۳. نهادهای منطق شناخت.....	۳۲۵
۳۲۷.....	فصل ششم: دستگاه دانش در قوه شناخت	۳۲۷
۳۲۷.....	پیشگفتار.....	۳۲۷
۳۳۱.....	گفتار اول: استانداردسازی نظام دانش.....	۳۳۱
۳۳۴.....	گفتار دوم: پرسمان شناخت عام و خاص.....	۳۳۴
۳۳۷.....	گفتار سوم: شرحی از شناخت‌شناسی دانش‌ها.....	۳۳۷
۳۳۸.....	گفتار چهارم: غایات شناخت‌شناسی دانش‌ها.....	۳۳۸
۳۴۰.....	گفتار پنجم: شناخت‌شناسی عام و خاص.....	۳۴۰
۳۴۱.....	گفتار ششم: شناخت‌شناسی استقرایی دانش‌ها.....	۳۴۱
۳۴۲.....	۱. هویت فردی و جمعی دانش‌ها.....	۳۴۲
۳۴۲.....	۲. هویت جمعی دانش‌ها با همه گذشته و حال و آینده.....	۳۴۲

۳. تأثیرات متقابل آحاد و اجزای هویت جمعی دانش‌ها ۳۴۲
۴. روابط منطقی و علمی و معرفتی اعضای مجموعه شناخت‌ها ۳۴۲
۵. دگرگونی‌های دانش‌ها ۳۴۲
۶. عناصر و صور و طرق ثابت مطابق با واقع دانش‌ها ۳۴۳
۷. نظریه پردازی و سنجش‌گری چنان‌که مشخصه اصلی دانش‌ها ۳۴۵
۸. قضایای استنتاجی از تبیین حدود معرفت جمعی دانش‌ها ۳۴۶
۹. ر هفتم: ثبات بخشی از شناخت ۳۴۷
۱۰. ر هشتم: نقد قضیه تغییر در مطلق فهم ۳۴۹
۱. فرض حرج قضیه تغییر مطلق فهم از حکم خود ۳۴۹
۲. فرض تغییر در قضیه تغییر مطلق فهم به معنای افزایش کمی ۳۴۹
۳. فرض ثبات نسبی تغییر در مطلق فهم نسبت به خود ۳۵۱
- ۳-۱. تکامل به معنای اشتداد وجودی ۳۵۱
- ۳-۲. تکامل به معنای اشتداد فیهومی ۳۵۳
- ۳-۳. تکامل به معنای اشتداد وضوح فیهومی ۳۵۳
- ۳-۴. تکامل به معنای افزایش علم نسبت به جنبه‌های گوناگون ۳۵۴
- گفتار نهم: اصل‌های مسئله استکمال در شناخت ۳۵۸
- گفتار دهم: چندی از مبادی شناخت‌شناسی عام ۳۶۳
- گفتار یازدهم: نتایج کلی شناخت‌شناسی عام ۳۶۵
۱. شمول شناخت نسبت به خود ۳۶۵
۲. کمک‌گیری شناخت از علم حضوری و علم حسی و نگرش ذاتی ۳۶۶
۳. علم حصولی در تجرد عقلی محض ۳۶۶
۴. تحقق علم حصولی در وعای وجوب ذاتی ازلی ۳۶۷
۵. انکشافی بودن سنخ شناخت ۳۶۷
۶. ثبات و تغییر در شناخت بشری ۳۶۸
۷. معیار شناخت و نفس‌الامر رابطی ۳۶۹
۸. وحدت هویت جمعی دانش‌ها ۳۷۰
۹. بر هم کنش‌های دانش‌ها ۳۷۰

۱۰. روابط گوناگون شناخت‌ها ۳۷۱
۱۱. جریان متحول شناخت بشری در عین ثبات ۳۷۴
۱۲. سیطره ثبات بر قانون‌های جهان ۳۷۴
- گفتار دوازدهم: شناخت خاص (= شناخت دینی) ۳۷۶
۱. رابطه شناخت دینی با شناخت‌شناسی ۳۷۶
۲. بخش‌های بنیادی و ساختاری شناخت دینی ۳۷۷
- ۱-۲. بخش بنیادی ۳۷۸
- ۲-۱. بخش ساختاری ۳۷۹
۳. بخش ثبات و متغیر شناخت دینی ۳۷۹
- ۱-۲. بخش ثبات ۳۸۰
- ۲-۳. بخش متغیر ۳۸۱
۴. ارتباط شناخت دین با نظام شناخت و ادله دینی ۳۸۳
۵. مختصات شناخت دینی ۳۸۴
- فصل هفتم: نظریه سنجش‌گرانه اسافی (= تطابقی) شناخت** ۳۹۷
- پیشگفتار ۳۹۷
- گفتار اول: ضرورت شناخت طبیعت عقل ۳۹۷
- گفتار دوم: ماهیت و شناسه عقل (= خرد منفرد جمعی) ۳۹۹
- گفتار سوم: عقل عام و عقل خاص ۴۰۲
۱. آشکارسازی ضرورت صدق عقل عام ۴۰۳
۲. نیاز بخش‌هایی از عقل همگانی برای آشکارسازی به کنش عقل ۴۰۹
- بدون اکتساب شناختاری ۴۰۹
۳. همگانی‌بودن طبیعت عقل ۴۱۰
۴. امتناع نفی عقل عام ۴۱۱
۵. عقل در دو جایگاه درونی و جهانی ۴۱۴
۶. حجیت شامل عقل عام ۴۱۵
۷. حجیت خطاپذیر و شخصی و لازم عقل خاص ۴۱۶
۸. جایگاه ادله عقلی خاص در اجتهاد ۴۱۷

۹. ضرورت معیار صدق در اذهان و جهان ۴۱۸
۱۰. همسانی قضایا در عقل کل ۴۲۱
۱۱. عقل عام طرف سخن دین خدا ۴۲۲
۱۲. عقل عام در تطابق با دین خدا ۴۲۲
۱۳. اشاره به تمایز بنیادی نظریه اکتشافی (= تطابقی) از نظریه استعلایی کانت ۴۲۴
۱۴. دستگاه عقل عام ۴۲۵
- ۱۴-۱. عناصر عقل عام نظری ۴۲۶
- ۱۴-۱-۱. صور پیشین منطقی ۴۲۶
- ۱۴-۱-۲. عناصر عام مفهومی ۴۲۶
- ۱۴-۱-۲-۱. مفاهیم ضروری ۴۲۶
- ۱۴-۱-۲-۲. مفاهیم همگانی ۴۲۶
- ۱۴-۱-۳. عناصر عام تصویری ۴۲۷
- ۱۴-۱-۴. عناصر عام تصدیقی ۴۲۸
- ۱۴-۱-۴-۱. ادیان ضروری ۴۲۸
- ۱۴-۱-۴-۲. اصول همگانی ۴۲۹
- ۱۴-۱-۴-۳. قضایای ضروری ۴۲۹
- ۱۴-۱-۴-۴. قضایای عمومی ۴۳۰
- ۱۴-۱-۴-۵. بخش‌های همگانی تصدیقی ۴۳۱
- ۱۴-۲. عناصر عقل عام عملی و اخلاقی ۴۳۱
- ۱۴-۲-۱. عنصرهای تعمیم‌پذیر اخلاق محض ۴۳۱
- ۱۴-۲-۲. جنبه‌های انضباطی و صوری ۴۳۲
- ۱۴-۲-۳. قضایای همگانی اخلاق ۴۳۲
- ۱۴-۲-۳-۱. قضیه اول ۴۳۴
- ۱۴-۲-۳-۲. قضیه دوم ۴۳۴
- ۱۴-۲-۳-۳. قضیه سوم ۴۳۵
- ۱۴-۲-۳-۴. قضیه چهارم ۴۳۵
- ۱۴-۲-۳-۵. قضیه پنجم ۴۳۶

- ۴۳۷..... قضیه ششم ۱۴-۲-۳۶
- ۴۳۷..... قضیه هفتم ۱۴-۲-۳۷
- ۴۳۸..... قضیه هشتم ۱۴-۲-۳۸
- ۴۴۶..... دانش همگانی ۱۴-۳
- ۴۴۶..... دستگاه عقل خاص ۱۵
- ۴۴۶..... دانش عقلی محض ۱۵-۱
- ۴۴۶..... عقلی محض مابعدطبیعی ۱۵-۱-۱
- ۴۴۶..... عقلی محض غیرمابعدطبیعی ۱۵-۱-۲
- ۴۴۷..... ۱۵-۱-۳ ترکیبی
- ۴۵۱..... گفتار چهارم: مشاهده عام و خاص
- ۴۵۷..... گفتار پنجم: حسن عقلی شده و حسن عقلی ناشده
- ۴۵۸..... ۱. حسن حسّی ناب (= الحسیّة الحسّیّة)
- ۴۵۸..... ۲. حسن عقلی شده (الحسّیّة العقلیّة)
- ۴۵۹..... ۳. نگاشت فرایند حسّی عقلی تجربه
- ۴۵۹..... ۴. آزمون حسّ و تجربه
- ۴۶۱..... گفتار ششم: اشاره به ویژگی‌های دیدگاه این نوشتار درباره عقل و مشاهده و حسن
- فصل هشتم: تحلیل نظریه شناخت ترانسندنتال کانت و نقد آن**
- ۴۶۵..... بر پایه نظریه سنجش‌گرانه اکتشافی (= تطابقی) شناخت
- ۴۶۵..... مرحله اول: تحلیل و تبیین نظریه شناخت ترانسندنتال کانت
- ۴۶۵..... پیشگفتار
- ۴۶۷..... گفتار اول: کلیاتی مقدماتی در تبیین فلسفه نقدی کانت
- ۴۶۷..... ۱. قضایای تحلیلی و ترکیبی در فلسفه کانت
- ۴۶۹..... ۲. قضایای تجربی و قضایای پیش از تجربی در فلسفه کانت
- ۴۷۰..... ۳. شرح مفهوم ترانسندنت در فلسفه کانت
- ۴۷۱..... ۴. شرح مفهوم ترانسندنتال در فلسفه کانت
- ۴۷۲..... ۵. روشن‌سازی شیوه نقد عقل در فلسفه کانت
- ۴۷۲..... ۶. اشاره به نتیجه تحلیل نقد کانت

۷. ناپدیدبودن معیار در نقد کانتی..... ۴۷۴
۸. سیستم نقد عقل در نقد قوه شناخت..... ۴۷۵
۹. منابع شناخت در فلسفه کانت..... ۴۷۶
۱۰. حساسیت و فهم ناب و غیرناب در فلسفه کانت..... ۴۷۶
- گفتار دوم: تحلیل نظریه استعلایی کانت درباره شناخت..... ۴۷۷
۱. استتیک ترانسندنتال (= حسواریک استعلایی)..... ۴۷۷
- ۱-۱. حساسیت چنان منبع مزدوج شناخت..... ۴۸۱
- ۱-۲. نگرش بیرونی و نگرش درونی..... ۴۸۲
- ۱-۳. حیل دستگاه حساسیت..... ۴۸۲
- ۱-۳-۱. داده‌های حسی..... ۴۸۳
- ۱-۳-۲. ماده نخستین پدیدار..... ۴۸۳
- ۱-۳-۳. سهود (= حرش)، پیشین..... ۴۸۵
- ۱-۳-۴. مشروطیت و حدایت اندیشه به حساسیت..... ۴۸۶
- ۱-۳-۵. تجربه حسی..... ۴۸۸
- ۱-۳-۶. پدیدار (فومن = وجود راوی) = ظاهره) شناسی دستگاه حسواره..... ۴۸۹
- ۱-۳-۷. صورتهای ناب پدیدار..... ۴۹۰
- ۱-۳-۸. تبیین حسواره..... ۴۹۴
- ۱-۴. شرح اجمالی مابعدطبیعی و ترانسندنتال مفهوم زمان و مکان..... ۴۹۶
- ۱-۴-۱. شرح مابعدطبیعی مفهوم مکان..... ۴۹۶
- ۱-۴-۲. شرح ترانسندنتال مفهوم مکان..... ۴۹۷
- ۱-۴-۳. نتایج شرح مابعدطبیعی و شرح استعلایی مفهوم مکان..... ۴۹۸
- ۱-۴-۴. شرح مابعدطبیعی مفهوم زمان..... ۵۰۰
- ۱-۴-۵. شرح ترانسندنتال مفهوم زمان..... ۵۰۱
- ۱-۴-۶. نتایج اجمالی شرح مابعدطبیعی و شرح ترانسندنتال مفهوم زمان..... ۵۰۱
- ۱-۵. دفاع کانت از زمان و مکان به عنوان دو صورت نگرش حسی..... ۵۰۳
- ۱-۶. ملاحظات کانت درباره استتیک ترانسندنتال..... ۵۰۵
- ۱-۷. شرح تفصیلی مابعدطبیعی و ترانسندنتال مفهوم مکان و زمان..... ۵۱۰

- ۱-۷-۱. شرح مابعدالطبیعی مفهوم مکان ۵۱۰
- ۱-۷-۲. شرح ترانسندنتال مفهوم مکان ۵۱۹
- ۱-۷-۳. نتایج قیاسی مفهوم مکان به صورت استعلایی ۵۲۲
- ۱-۷-۳-۱. فی نفسه (در خویشتن خود) نبودن مکان ۵۲۲
- ۱-۷-۳-۲. مکان، صورت پیشین پدیدارها ۵۲۳
- ۱-۷-۳-۳. ارتباط مکان با اشیای امپریکال ۵۲۴
- ۱-۷-۳-۴. مکان، تنها تصور حسی بیرونی پیشین ۵۲۴
- ۱-۷-۳-۵. مکان، شرط تجربه پدیداری ۵۲۴
- ۱-۷-۱-۶. استقرار اشیا در مکان با نگرش حسی ماقبل تجربی ۵۲۶
- ۱-۷-۱-۷. تعلیم واقعیت عینی و تجربی مکان توسط شرح استعلایی ۵۲۶
- ۱-۷-۳-۸. مکان نسبت به اشیای خارجی ۵۲۸
- ۱-۷-۳-۹. امپریکال بودن شناخت و پروپلماتیک بودن مطابقت آن
با نومن ۵۳۲
- ۱-۷-۴. شرح ما بعد صیغی مفهوم زمان ۵۳۵
- ۱-۷-۵. شرح ترانسندنتال مفهوم زمان ۵۴۰
- ۱-۷-۶. نتایج قیاسی مفهوم زمان به صورت استعلایی ۵۴۸
- ۱-۷-۶-۱. فی نفسه نبودن زمان ۵۴۸
- ۱-۷-۶-۲. عدم تعیین مستقل زمان از دستگاه حسی ۵۴۹
- ۱-۷-۶-۳. اکتسابی نبودن زمان ۵۴۹
- ۱-۷-۶-۴. زمان، صورت پیشین ۵۴۹
- ۱-۷-۶-۵. زمان، چنان واقعیتی عینی (امپریکال) ۵۵۱
۲. فهم (= فاهمه) ۵۵۲
- ۲-۱. تعیین عقلی موضوعات سهش تجربی توسط فاهمه ۵۵۴
- ۲-۲. سنجش بنیادهای پیشین فهم (آنالیتیک و دیالکتیک) ۵۵۵
- ۲-۳. نتیجه تحلیل فهم و نگرش ۵۵۷
- ۲-۴. رابطه نگرش و فهم با دانش ۵۵۸
- ۲-۵. خرد ناب و رابطه آن با فهم ۵۵۹

۳. دانایی و معرفت ۵۶۱
- ۳-۱. برابند اقسام دانایی ۵۶۱
- ۳-۲. مرحله‌های شناخت ۵۶۴
- ۳-۳. اندیشیدن و شناختن ۵۶۵
۴. پایه نظریه کانت در مشروط‌سازی اصل‌های پیشین به تجربه ۵۶۶
- ۴-۱. نگرش ناب، خاصیت ذات فاعل شناسایی ۵۶۷
- ۴-۲. مشروط‌بودن کاربرد فاهمه به حوزه تجربه ممکن ۵۶۷
- ۴-۳. این همانی میدان تجربه با میدان پدیدار ۵۶۸
۵. تقسیم دانایی به عنوان پایه تقسیم علوم ۵۶۸
- ۵-۱. علم طبیعی تجربی (= فیزیک تجربی به مفهوم عام) ۵۶۹
- ۵-۲. علم طبیعی محض (= فیزیک عقلی محض) ۵۶۹
- ۵-۳. ریاضیات ناب ۵۶۹
- ۵-۴. متافیزیک ۵۷۱
۶. مختصه‌های ایده‌ها / اصول قضایای خرد ۵۷۳
- مرحله دوم: نقد و بررسی نظریه شناخت تراژیک کانت ۵۷۶
- پیشگفتار ۵۷۶
۱. نقد اول ۵۷۷
۲. نقد دوم ۵۷۸
۳. نقد سوم ۵۷۹
۴. نقد چهارم ۵۸۰
۵. نقد پنجم ۵۸۰
۶. نقد ششم ۵۸۱
۷. نقد هفتم ۵۸۱
۸. نقد هشتم ۵۸۴
۹. نقد نهم ۵۸۴
۱۰. نقد دهم ۵۸۵
۱۱. نقد یازدهم ۵۸۷
۱۲. نقد دوازدهم ۵۸۸

۵۹۰.....	۱۳. نقد سیزدهم.....
۵۹۰.....	۱۴. نقد چهاردهم.....
۵۹۱.....	۱۵. نقد پانزدهم.....
فصل نهم: تمایز نهادینه نظریه سنجش گرانه اکتشافی (= تطابقی)	
۵۹۳.....	شناخت از نظریه شناخت ترانسندنتال کانت.....
۵۹۳.....	گفتار اول: تعریف نظریه اکتشافی (= تطابقی) شناخت.....
۵۹۷.....	گفتار دوم: مدخل تمایز نظریه تطابقی از نظریه های غیر تطابقی.....
۵۹۷.....	گفتار سوم: نهادهای نظریه اکتشافی (= تطابقی) شناخت.....
۶۰۱.....	گفتار چهارم: پدیده بودن استدلال عقلی ترانسندنت در هر استدلال.....
گفتار پنجم: تمایز نظریه اکتشافی (= تطابقی) شناخت از نظریه شناخت ترانسندنتال کانت.....	
۶۰۵.....	۱. تمایز نخست.....
۶۰۵.....	۲. تمایز دوم.....
۶۰۶.....	۳. تمایز سوم.....
۶۰۷.....	۴. تمایز چهارم.....
۶۰۸.....	۵. تمایز پنجم.....
۶۱۰.....	۶. تمایز ششم.....
۶۱۰.....	۷. تمایز هفتم.....
۶۱۲.....	۸. تمایز هشتم.....
فصل دهم: تمایز نهادینه نظریه سنجش گرانه اکتشافی (= تطابقی)	
۶۱۷.....	شناخت از نظریه های فلسفه پس از کانت.....
۶۱۷.....	گفتار اول: تمایز نظریه اکتشافی (= تطابقی) شناخت از نظریه فلسفه تحلیلی.....
۶۱۹.....	گفتار دوم: تمایز نظریه اکتشافی (= تطابقی) شناخت از نظریه پدیدارشناختی.....
۶۲۱.....	گفتار سوم: تمایز نظریه اکتشافی (= تطابقی) شناخت از نظریه اگزیستانسیالیستی.....
۶۲۹.....	منابع.....
۶۳۳.....	فهرست آیات و روایات.....
۶۳۵.....	نمایه.....

پیشگفتار

در پرتو پیرایه اسلامی شکوهمند اسلامی ایران، بار دیگر دین و معرفت دینی به ویژه تعالیم متعالی اسلامی، به عنوان فکر و فرهنگ مرقی و نجات بخش آدمی، در عرصه حیات انسان معاصر ظاهر شد. تجدید حیات تعالیم و حیاتی و ارزش های اسلامی از سویی سبب بیداری و خودباوری ملت های مسلمان و احیای روح ستم ستیزی در آنان شد و از دیگر سو باعث نمایان تر شدن مست پایگی مسلک ها و مکاتب بشری و نظام های مبتنی بر آنها گشت.

بایستگی تحقیقات دقیق و منسجم، تحریک پروری و نوآوری در زیر ساخت های اندیشه دینی و نظامات اجتماعی متعالی بر آن و ضرورت پرداخت علمی و روزآمد به حوادث فکری، به فراخور شرایط کنونی و درخور رستخیز عظیم و نیز لزوم آسیب شناسی در حوزه فرهنگ ملی و باورداشت های رایج دینی به منظور عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و زدودن پیرایه های موهوم و موهون از ساحت قدسی دین و تبیین و عرضه صحیح و دفاع معقول از اندیشه دینی و صیانت از هویت فرهنگی و سلامت فکری اقشار تحصیل کرده و نسل جوان کشور، تأسیس نهاد علمی - پژوهشی و آموزشی، دانشگاهی و حوزوی محض و کارآمدی را فرض می نمود.

بر این اساس پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی به عنوان یک نهاد علمی - فکری حسب الامر و بر اساس نظر رهبر فرهیخته انقلاب اسلامی آیت الله العظمی خامنه ای (مد ظله العالی) و با تلاش فراوان آیت الله علی اکبر رشاد در سال ۱۳۷۳ تأسیس شد.

این پژوهشگاه دارای شخصیتی حقوقی، مستقل و در حکم نهاد عمومی و غیردولتی و غیرانتفاعی است که در قالب چهار پژوهشکده حکمت و دین پژوهی، نظام‌های اسلامی، فرهنگ و مطالعات اجتماعی و دانشنامه‌نگاری دینی و همچنین مرکز پژوهش‌های جوان فعالیت می‌کند.

پژوهشکده حکمت و دین پژوهی که مشتمل بر شش گروه علمی با عنوان‌های «فلسفه»، «معرفت‌شناسی»، «مطالعات قرآن و حدیث»، «کلام»، «عرفان» و «منطق فهم دین» است، در جهت تحقق اهداف ذیل فعالیت می‌نماید:

۱. بازپژوهی و بازپیرایی حکمت و کلام و معارف اسلامی؛
۲. تبیین و اماندهای مناسب مباحث زیرساختی اندیشه دینی؛
۳. ایجاد بستری مناسب برای تعمیق و پویایی و بالندگی اندیشه دینی؛
۴. پاسخ به شبهات فکری و فقهی در قلمروی عقاید و کلام اسلامی؛
۵. نقد مکاتب فکری و اندک‌دگانی معارض در حوزه زیرساخت‌های اندیشه دینی، در راستای تحقق اهداف فوق، هریک از گروه‌ها، پس از تهیه عنوان‌های مطالعاتی اساسی و اولویت‌بندی و تهیه پیش‌طرح و تصویب آن در شورای علمی گروه، آن‌را به اعضای هیئت علمی خود و یا محققان عرصه دین پژوهی، واگذار نموده و با نظارت بر روند اجرای تحقیق و تأیید نهایی، جهت دسترسی عموم دانش‌پژوهان حوزه دین پژوهی، آن‌را چاپ و نشر می‌رسانند.

یکی از بنیادی‌ترین حوزه‌های پژوهشی «شناخت‌شناسی» است. دانش شناخت‌شناسی از گذشته‌ای دور، در عرصه فلسفه مورد نظر بوده و محققان، نظریات ارزشمندی در آن ابراز داشته‌اند و امروز با همه دگرگونی‌های دانش مذکور، هنوز عناصری از فرضیه‌های کهن، در ساختار فرضیه‌های نوین شناخت، ماندگارند، و از این پس نیز به دلیل ضرورتی عقلانی که دارند، پایدار می‌مانند. در عصر حاضر، این مبحث، بخشی مستقل از فلسفه و دانش را به خود اختصاص داده است، و از جنبه طراحی جغرافیای شناخت در صدر رده پژوهش‌های کنونی قرار دارد. این رشته بزرگ دانش که دانش دانش است، با دیگر دانش‌های بشری یک تمایز کلی به لحاظ موضوع دارد. موضوع دیگر دانش‌ها، چیزهایی جز خود آن دانش‌ها، از هستی گرفته تا حیثیات و

جهات و تعینات و مراتب واقع تا موجودات خاص در جنبه‌ها و لحاظ‌های خاص تا ماهیات و مفاهیم. در این حوزه‌ها خاصیت کشفی و تطابقی دانش، مفروض و مفرغ‌عنه گرفته شده، و از آن به عنوان کشف برای پرده‌برداری از چهره مجهولات استفاده می‌شود، اما موضوع در شناخت‌شناسی، خود «شناخت» است، چه به عنوان یک چستی و چه مجموعه‌ای از سیستم دانش‌ها. اینک «شناخت» خود موضوع شناخت می‌تواند شد، از شگفتی‌های عقل است. هر گونه آگاهی و هر دانایی درباره هر چیز به وسیله شناخت امکان‌پذیر است و اثبات به وسیله شناخت، شناخته می‌شوند؛ از این‌رو، باید پیش از تحقیق در اشیاء، در شناخت تحقیق کرد، بدین معنی که پیش از شناخت اشیاء، خود «شناخت» را باید شناخت، و تا «شناخت» را نشناسیم و حقیقت دانایی را ندانیم، نمی‌توانیم از چندویچ اشیاء سخن بگوییم. هیچ علم و هیچ فلسفه‌ای پیش از شناخت‌شناسی و دانش دانش نمی‌تواند باشد. اگر «شناخت» مورد نقد قرار گیرد، و چونان پرداخته و ویراسته از تئوری و آبا و اصل‌ها و قانون‌ها در یک نظام‌واره به طور استانده استوار شود، از نگاه خواهیم توانست به دانش‌های استانده به تدریج و با محدودیت دست یابیم. شناخت استانده، شناختی است که هیچ مشکل، تناقض، دور، تسلسل و مصادره به طلب در آن نباشد، و آن‌چنان نظام‌واره هماهنگ و روشنی دارد که بخش‌های سوت و ضغف آنها، از یک دستگاه ناظر، تن به شناسایی می‌دهد، نه نقدگریز است. نقد تن به نوشتار با نام نقد توه شناخت بر آن است دستگاهی پردازش‌شده بر پایه نقد دی. تن به عقل از شناخت عرضه کند، تا از یکسو، شروط و حدود امکان و توان شناخت و سپس شروط و حدود عبور شناخت تنقیح مناط شود، و از دیگرسو، خطاهای شناخت ما انسان‌های خطاپذیر تحت انضباط درآید، تا خطاها سبب درافتادن شناخت به سفسطه نگردند. انضباط چونان منطق شناخت، و قانون چونان منطق اکتشاف، دستگاه شناخت را در موقعیت استاندارد بودن قرار می‌دهند، اما امکان خطا نتواند دانش را به سفسطه تبدیل کند، و افزون بر اینها، راهبرد شناخت به دانش عقلی محض و دانش ریاضی و دانش مابعدطبیعی و دانش تجربی به معنای عام از طریق دستگاه شناخت روشن‌تر گردد.

پژوهش حاضر که بر اساس فرایند پژوهشی پژوهشگاه و در راستای اهداف پژوهشگاه می باشد، حاصل اندیشه بلند و تفکر ناب و تحقیقات ابتکاری حکیم متأله استاد آیت الله علی عابدی شاهرودی در مدت زمان طولانی، در حوزه «شناخت شناسی» است. در راستای این اهداف، سازماندهی و تدوین بخشی از تحقیقات و نوشتارهای استاد آیت الله عابدی شاهرودی در حوزه های گوناگون «شناخت شناسی»، «فلسفی»، «اجتهادی» و ...، از طرف پژوهشگاه و با عنایت خاص استاد حکیم و بزرگوار، بر عهده حجت الاسلام محمد علی اردستانی نهاده شد که اکنون با توفیق الهی و کوشش های مداوم ایشان در چند مجلد، تدوین نوشتار مربوط به حوزه «شناخت شناسی» با عنوان **نقد قوه شناخت** در چند مجلد انجام گرفته و به ثمر نهشته است که نوشتار حاضر، مجلد اول آن است.

در اینجا لازم است از همه اعضای شورای علمی گروه فلسفه و به ویژه از مؤلف گرانقدر حکیم متأله استاد آیت الله علی عابدی شاهرودی و همکار علمی ایشان حجت الاسلام محمد علی اردستانی که با سعه صدر در تولید و بالندگی این اثر فاخر علمی تلاش کردند، و همچنین از سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی که مسئولیت آماده سازی، انتشار و توزیع آن را بر عهده دارد، قدردانی کرده، از استادان و صاحب نظران درخواست می شود با ارسال نظرها و پیشنهادهای سازنده خویش ما را یاری نمایند. از خداوند منان توفیق روزافزون همه محققان علوم اسلامی را خواستاریم.

گروه فلسفه

پژوهشکده حکمت و دین پژوهی